

BOMENBELEIDSPLAN 2022

Voorwoord

- H1 Inleiding
- H2 Waarden van bomen
- H3 De gemeente Altena en haar bomen
- H4 Visie
- H5 Strategieën en uitvoering

- B1 Kaders om rekening mee te houden
- B2 Bomen per kern

Voorwoord

"Als ik weet dat morgen de wereld vergaat, plant ik vandaag een appelboom."

Dit bekende citaat wordt aan Maarten Luther toegedicht. Het is veelzeggend. Het planten van een boom is een daad van hoop.

Bomen zijn niet voor niets in de loop der eeuwen geplant om bijzondere gebeurtenissen te markeren. Denk aan de geboortebomen in de diverse kernen van Altena die verwijzen naar bijzondere momenten rondom het Koninklijk Huis.

Onlangs nog markeerden we in Altena de impact van de coronacrisis door middel van het planten van bomen. Nationaal bekend is natuurlijk het monument van bomen ter nagedachtenis van de MH17-slachtoffers.

Bomen hebben ook iets mystieks. Een groot deel van de boom onttrekt zich immers aan de directe waarneming. Hun wortelstelsel doordringt soms diep onze bodem. Maar ook de metamorfoses die een boom door het jaar heen doormaakt verwonderen ons; het uitlopen van de knop, het ontluiken van het blad, de verkleuring en het afsterven en loslaten van het blad.

Bomen zijn voorts markeringspunten. Sommige bomen overleven generaties. Dat kan gaan om solitaire bomen bij een boerderij of in een dorp. Bomen geven

ook structuur, zoals de oude leilindes in Andel, die mede de identiteit van een dorp markeren of de bakenbomen langs de Bergsche Maas, maar ook de karakteristieke knotwilgen langs wegen en watergangen.

Bomen zijn ook veilige havens, beschutte plekken voor mens en dier. 's Zomers als het snikheet is zitten we graag onder het schaduwrijke bladergewelf van een boom, vogels nestelen in bomen en de specht hakt er zijn woning. Maar denk ook aan al die bijna onzichtbare bewoners, zij houden mee de cyclus van het leven in stand.

Maar eveneens verbinden bomen. Ze brengen mensen letterlijk samen, bijvoorbeeld rondom herdenkingsbomen, maar ook bij initiatieven als pluktuinen en voedselbossen.

En soms vormt een boom een bron van ergernis, vanwege overlast. Ontneemt hij het licht voor een zonnepaneel, laat hij zijn blad vallen op plekken die ons niet passen, staat hij ons in de weg, hindert onze plannen of onttrekt hij ons licht. We kunnen er bomen over opzetten. Maar ondanks dat, zal niemand beweren dat bomen gemist kunnen worden.

Kortom, bomen hebben betekenis en impact. Zijn waarde(n)vol en dragen bij aan gezondheid, identiteit, leefbaarheid, klimaat en biodiversiteit. Daarom zijn bomen ook voor Altena zeer waardevol en is een visie op bomen in Altena van belang.

Roland van Vugt
wethouder

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

H1 Inleiding

Aanleiding

De gemeente Altena is ontstaan per 1 januari 2019, als gevolg van de fusie van de gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem. Het bomenbeleid van de voormalige gemeenten is niet uniform en niet compleet. Bovendien veranderen inzichten voortdurend en vragen maatschappelijke ontwikkelingen en participatie de aandacht. Tijd voor een nieuw bomenbeleidsplan.

Doelstelling

In dit bomenbeleidsplan wordt de visie van onze gemeente op bomen vastgelegd. Ook is uit het bomenbeleidsplan op te maken via welke strategieën we deze visie willen nastreven. Het geeft ook een aanzet voor uitvoering, maar is op dat punt zeker niet uitputtend. Het bomenbeleidsplan geeft verder richting voor een later op te stellen bomenverordening, waarin aangepaste en geharmoniseerde regels over kap en aanverwante zaken (zoals herplant, compensatie en bomenfonds) vastgelegd zullen worden.

Looptijd

Het bomenbeleidsplan heeft een looptijd van tien jaar: van 2022 tot en met 2031. Na vijf jaar, in 2026, of zoveel eerder als nodig, evalueren we het bomenbeleidsplan en passen we het eventueel aan.

Totstandkoming

Voor het opstellen van dit bomenbeleidsplan is bureauonderzoek gedaan. De belangrijkste gemeentelijke stukken die als input gediend hebben voor het onderliggende plan zijn:

- *Bestuursakkoord Altena 2019-2022*
- *Concept Omgevingsvisie Altena 2040*
- *Bouwstenennotitie klimaat, water en groen*
- *Altena Klimaatagenda*
- *Integraal Beheerkader Openbare Ruimte*
- *Groenbeleids-/structuurplannen voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem*
- *Landschapsbeleidsplan Land van Heusden en Altena*

Een toelichting op de bovengenoemde en andere bekeken stukken is opgenomen in bijlage 1.

Naast bureauonderzoek heeft uiteraard ook participatie plaatsvonden. Diverse externe stakeholders, zoals Altenatuur, ANV Altena-Biesbosch, Brabants Landschap, Erfgoed Altena, Natuur- en milieuvereniging VMB Hank, hebben geadviseerd over het bomenbeleidsplan. Ook in de gemeentelijke organisatie is advies gevraagd, aan andere vakdisciplines/teams waaronder bodem, buitendienst, communicatie, duurzaamheid, erfgoed, natuur en landschap, omgevingsvisie, water.

Afbakening / scope

Bomen en groen worden vaak apart genoemd, maar eigenlijk zijn ze voor een groot deel hetzelfde. Bomen zijn een onderdeel van het groen in de gemeente. Omdat bomen groot worden, traag groeien en erg lang leven is het nodig om voor de bomen in de gemeente een apart beleidsplan te hebben. In dit plan gaat het dus vooral over bomen, maar we vergeten niet dat bomen onderdeel zijn van het groen in de gemeente.

In dit plan formuleren we het bomenbeleid op hoofdlijnen. Hoe we het beheer en onderhoud van het gemeentelijk bomenbestand organiseren maakt daar geen onderdeel van uit. Ook bevat dit plan geen gedetailleerde regels voor kap, beschermen en/of compensatie van bomen. Alleen opgenomen zijn de belangrijkste uitgangspunten, die naderhand verder uitgewerkt moeten worden naar concrete regels in de vorm van een bomenverordening. Deze zal dan de huidige regels in de APV vervangen.

Het bomenbeleidsplan heeft betrekking op alle bomen in onze gemeente. Dus de gemeentelijke bomen en de bomen van anderen, zowel in de kernen als daarbuiten. We hebben directe invloed op het gemeentelijk bomenbestand en kunnen hiermee een voorbeeldrol vervullen. Op bomen van anderen hebben we logischerwijs minder (rechtstreeks) invloed.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

H2 Waarden van bomen

De bomen in onze gemeente zijn belangrijk. Vooral nu de kwaliteit van de leefomgeving onder druk staat, onder andere door verstening van de bebouwde omgeving, klimaatverandering, uitstoot van fijnstof, afnemende biodiversiteit.

Wist je dat...

...bomen het broeikasgas koolstofdioxide (CO₂) uit de lucht halen? Een boom van 50 jaar oud heeft ongeveer 1000 kilo CO₂ uit de lucht gehaald. Die CO₂ komt pas weer vrij als het hout rot of verbrand wordt!

Bomen helpen ons om de leefomgeving in balans te houden. Hiernaast staan enkele (maar lang niet alle) voordelen die bomen aan de samenleving bieden benoemd.

We voelen allemaal wel aan dat bomen waardevol zijn. Het is echter niet eenvoudig om de waarden van bomen in getallen uit te drukken. Daar zijn verschillende manieren voor, afhankelijk van waar we de waarde voor willen gebruiken.

Wist je dat...

...het op een warme, zonnige dag onder een volwassen, schaduwrijke boom al snel 15 graden koeler kan aanvoelen?

Thema	Bijdragen van bomen
Gezondheid	<ul style="list-style-type: none">• bomen nodigen uit tot bewegen, spelen en ontmoeten• bomen nodigen uit tot rust en geven besef van de seizoenen• bomen vangen fijnstof af en zetten CO₂ om in zuurstof• bomen bieden verkoeling en beschutting• bomen dempen geluid afkomstig van verkeer en industrie
Klimaat	<ul style="list-style-type: none">• bomen verzachten de effecten van wateroverlast, hitte, droogte en wind• bomen vangen fijnstof af• bomen zetten CO₂ om in zuurstof en leggen koolstof (C) vast in het hout
Ruimtelijke kwaliteit	<ul style="list-style-type: none">• bomen accentueren belangrijke structuren en zorgen voor geleiding• bomen geven karakter en herkenbaarheid• bomen verzachten verstening en schermen minder mooie plekken af• bomen verbinden kernen met het omliggende landschap
Biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none">• bomen zijn onderdeel van de biodiversiteit en ondersteunen deze• bomen zijn belangrijk voor de gezondheid van de bodem• bomen bieden een leefomgeving en voedsel voor insecten en andere dieren• bomen zijn een belangrijk onderdeel van groene verbindingen• bomen zijn een belangrijk onderdeel van natuurgebieden
Cultuurhistorie en identiteit	<ul style="list-style-type: none">• bomen herinneren ons soms aan het verleden of bijzondere gebeurtenissen• bomen maken deel uit van onze groene identiteit

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

Voor het uitrekenen van benodigde budgetten bijvoorbeeld kijken we meestal naar de **investeringswaarde** (de kosten voor aanleg en onderhoud van de boom) en naar de **vervangingswaarde** (de kosten die gemaakt worden om de boom te vervangen voor een nieuw exemplaar).

De baten die een boom de maatschappij oplevert (ecosysteemdiensten) zijn moeilijk in euro's uit te drukken. Meestal gaat het dan over effecten voor de leefomgeving. De effecten die bomen hebben op de leefomgeving worden een steeds belangrijkere manier om te sturen in de ontwikkeling van het bomenbestand. Om op effecten te kunnen sturen moeten de effecten eerst meetbaar gemaakt worden. Om dit te doen zijn diverse instrumenten ontwikkeld.

Een van die instrumenten is het programma i-tree. De gemeente Altena heeft voor een aantal bomen de waarden via i-tree laten berekenen. Bij de desbetreffende bomen is hiervan een informatiebord geplaatst. Dit is ook bedoeld om de bewustwording van onze inwoners te vergroten.

Wist je dat...

...voor veel ecosysteemdiensten het kroonvolume van een boom belangrijker is dan de stam? Daardoor kunnen minder bomen soms meer opleveren!

Plataan

PLATANUS X HISPANICA

15.525 liter

opgenomen water per jaar staat gelijk aan:

- › Het waterverbruik van 129 mensen per dag
- › 222 keer douchen

258 kilogram

geproduceerde zuurstof per jaar staat gelijk aan:

- › Verbruik aan zuurstof van 178 personen per dag

3.61 ton

CO₂ opslag in zijn leven staat gelijk aan:

- › 2 keer retourvlucht per persoon (Amsterdam naar New Orleans)
- › 36.100 kilometer reizen met de trein
- › 1128 liter diesel verbranden

39 gram

opslag fijnstof (PM 2,5) per jaar staat gelijk aan:

- › De slijtage van 4 (voertuig) banden over 300 kilometer

SCAN DE QR-CODE VOOR MEER INFO OVER DE BOOM.

waarde van deze boom:

€ 8.221,-

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

5

H3 DE GEMEENTE ALTENA EN HAAR BOMEN

De gemeente Altena is de meest noordelijke gemeente van Brabant. De gemeente telt ruim 56.000 inwoners en bestaat uit 21 kernen: Almkerk, Andel, Babyloniënbroek, Drongelen, Dussen, Eethen, Genderen, Giessen, Hank, Meeuwen, Nieuwendijk, Oudendijk, Rijswijk, Sleeuwijk, Uitwijk, Uppel, Veen, Waardhuizen, Werkendam, Wijk en Aalburg en Woudrichem. De oppervlakte van de gemeente is 226,6 km²; daarvan is 200,6 km² land en 26 km² water. We behoren met deze oppervlakte tot de grootste gemeenten van Brabant.

Aan de oostzijde van de gemeente bevindt zich het rivierkleilandschap, omgeven door de rivieren de Merwede, de Afdammede Maas en de Bergsche Maas. Aan de westzijde ligt het voormalige getijdenlandschap met afzettingen van zeeklei en begint Nationaal Park De Biesbosch. Het gebied is ingrijpend veranderd door de ruilverkaveling die duurde van 1960 tot 1975, waarbij de indeling werd aangepast aan de schaalvergroting en mechanisatie in de landbouw. Ook de griendcultuur nam hier flink af - net als in de rest van Nederland. Nu kenmerkt het landschap in ons gebied zich door de openheid van het middengebied en het water.

Bomenbestand

Het totale aantal bomen in de gemeente wordt geschat op zo'n 190.000 stuks, wat neerkomt op 3,6 bomen per inwoner, of 9,6 bomen per hectare. De meeste van deze bomen zijn in particulier bezit, of zijn eigendom van andere overheden dan de gemeente (*bron: CBS/Cobra Groeninzicht*).

Gemeentelijk bomenbestand

We hebben als gemeente Altena op het moment van het opstellen van dit plan ruim 35.500 bomen in ons beheer. Dit komt neer op ongeveer 0,6 bomen per inwoner en 1,5 gemeentelijke bomen per hectare. Van de gemeentelijke bomen staat 62% binnen de bebouwde kom. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van het aantal bomen per kern, binnen en buiten de bebouwde kom.

We slaan de gegevens over onze bomen op in een digitaal beheersysteem. Elke boom heeft in dat beheersysteem een eigen 'paspoort' met informatie over de boom, zoals soort, plantjaar, locatie, groeifase en standplaats en of het een boom van de 1^e, 2^e of 3^e grootte betreft. Ter toelichting: bomen van de 1^e grootte worden hoger dan 12 meter, bomen van de 2^e grootte worden tussen de 6 en de 12 meter hoog en bomen van de 3^e grootte worden niet hoger dan 6 meter.

De boomgegevens in het beheersysteem zijn nog niet helemaal compleet. De analyse van het gemeentelijk bomenbestand is mede om die reden in dit beleidsplan nog vrij oppervlakkig gedaan. Er wordt hard gewerkt om de boomgegevens aan te vullen. Bij het opstellen van het bomenbeheerplan zal een uitgebreidere analyse uitgevoerd worden van de samenstelling van het gemeentelijk bomenbestand, de gevoeligheid voor ziekten en plagen, et cetera (zie ook hoofdstuk 5, punt 2).

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

Samenstelling van het gemeentelijk bomenbestand

Meer dan de helft van onze bomen (55,5%) bestaat uit de inheemse geslachten es, populier, wilg, esdoorn en linde. Binnen deze geslachten zijn telkens diverse soorten aanwezig. Onderstaande tabel laat de 10 meest voorkomende geslachten in de gemeente zien.

	Aantal	Soort	
		Botanische naam	Nederlandse naam
1	5336	Fraxinus	Es
2	4108	Populus	Populier
3	3170	Salix	Wilg
4	3041	Acer	Esdoorn
5	2981	Tilia	Linde
6	2509	Quercus	Eik
7	2143	Pyrus	Peer (sierpeer)
8	1525	Prunus	Kers
9	1475	Alnus	Els
10	1059	Ulmus	Iep

Toelichting naamgeving

Als het gaat over bomen spreekt men meestal over families, soorten en geslachten. Dit heeft te maken met de manier waarop planten gegroepeerd worden. Een familie bevat meerdere geslachten, die op hun beurt weer meerdere soorten bevatten.

Voorbeeld: De familie Salicaceae bevat (onder andere) de geslachten Salix (wilg) en Populus (populier). De geslachten Salix en Populus bevatten weer verschillende wilgen- en populierensoorten.

30-20-10-regel

Deze houdt in dat voor een goede weerstand tegen boomziekten:

- niet meer dan 30% van het bomenbestand uit dezelfde familie mag bestaan,
- niet meer dan 20% uit hetzelfde geslacht mag bestaan,
- niet meer dan 10% uit dezelfde soort mag bestaan.

Het gemeentelijk bomenbestand is divers, en voldoet aan de 30-20-10 regel. Wel zijn er een aantal aandachtspunten:

- Het aandeel van de familie Salicaceae is vrij hoog (22%). Hieronder vallen de wilg en de populier, soorten die in het gebied natuurlijk niet mogen ontbreken. Nieuwe bomen van de familie Salicaceae moeten echter weloverwogen aangeplant worden om het aandeel niet teveel te laten groeien.
- Het geslacht Fraxinus (es) is met 16% ook aan de hoge kant. Zeker ook gezien de opkomende ziekte essentaksterfte, is het nodig een zorgvuldige afweging te maken bij aanplant van bomen van dit geslacht.
- De boomsoort Salix alba (gewone wilg) is met 9% hoog. Het advies is om deze soort zeer beperkt aan te planten.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

Aansluiting van het gemeentelijk bomenbestand op de bodem

De bodem in het gebied bestaat voornamelijk uit zeeklei (westen van de gemeente) en rivierklei (oosten van de gemeente). De meeste boomsoorten die zijn gebruikt zijn geschikt voor deze bodems. Uiteraard zijn er binnen kleibodemsoorten ook weer veel variaties.

Aantastingsbestendigheid voor ziekten en plagen

Ongeveer 80% van het gemeentelijk bomenbestand bestaat uit geslachten die vatbaar zijn voor bekende ziekten of aantastingen. Dat gaat om zo'n 26.500 bomen. Niet alle ziektes zijn echter gevaarlijk voor de boom.

Opvallende aandachtspunten zijn:

- De es (*Fraxinus*) is de meest voorkomende gemeentelijke boom. Veel van deze bomen lopen gevaar door de essentaksterfte. De kans is groot dat veel essen in de komende decennia sterven. Dit kan op termijn (hoge) extra kosten voor monitoring, beheer, kap en herplant met zich meebrengen.
- In de gemeente staan ook veel wilgen. Deze zijn gevoelig voor watermerkziekte en de wilgenhoutrups. Beide aantastingen kunnen de boom ernstig verzwakken.

Jaar van aanplant

Onderstaande tabel laat zien in welke periode onze bomen zijn geplant. 69% van de bomen in de gemeente is 30 jaar of jonger. Nog eens 29% van de bomen is tussen de 30 en de 50 jaar oud. Slechts 2% van de bomen is ouder dan 50 jaar. Van 6765 bomen is nog geen aanplantjaar vastgelegd. Als we ervan uitgaan dat de niet-geregistreerde bomen dezelfde verdeling hebben als de wel geregistreerde bomen is het bomenbestand van onze gemeente relatief jong.

Periode van aanplant	Aantal bomen	% van totaal
1930-1940	1	0%
1940-1950	175	1%
1950-1960	22	0%
1960-1970	368	1%
1970-1980	3552	13%
1980-1990	4236	16%
1990-2000	6130	23%
2000-2010	5461	20%
2010-2020	6147	23%
2020-heden	678	3%
<i>Niet geregistreerd</i>	6765	-

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

Botanische naam	Nederlandse naam
Fagus sylvatica	Beuk
Quercus petraea	Wintereik
Taxus baccata	Taxus, venijnboom
Ilex aquifolium	Hulst
Tilia cordata	Winterlinde
Carpinus betulus	Haagbeuk
Sorbus aucuparia	Wilde lijsterbes
Quercus robur	Zomereik
Fraxinus excelsior	Es
Prunus avium	Zoete kers, wilde kers
Ulmus minor/carpini- folia	Veldiep, gladde iep
Alnus glutinosa	Zwarte els
Salix alba	Schietwilg, gewone wilg
Salix fragilis	Kraakwilg
Populus nigra	Zwarte populier
Acer campestre	Veldesdoorn
Crataegus laevigata	Tweestijlige meidoorn
Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn

Hierboven staat een overzicht van inheemse boomsoorten die in het gebied thuishoren. De genoemde soorten zijn niet de enige soorten die goed toepasbaar zijn. Ook zijn bij een aantal genoemde soorten kanttekeningen te plaatsen. Het blijft maatwerk. Maar het overzicht kan zeker gebruikt worden als hulpmiddel bij de keuze van duurzame en inheemse boomsoorten.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

H4 Visie

Vanuit de onderstaande vertrekpunten...

Bestuursakkoord Altena 2019-2022

- » Wij willen een groenblauwe oase zijn tussen de Randstad en de Brabantse stedenring. De combinatie van groen, water en open landschappen is het waard om te beschermen en draagt bij aan een gezonde samenleving.
- » Groenstructuren in en rondom de dorpen kunnen worden uitgebreid en toegankelijker worden gemaakt, om de lichamelijke en geestelijke vitaliteit te bevorderen en lichaamsbeweging en natuurbeleving mogelijk te maken.

Concept Omgevingsvisie Altena 2040

Groenblauwe oase

- Onze gemeente als groenblauwe oase: een plek waar inwoners gezond kunnen leven! We streven naar een vitaal Altena, een gemeente als 'blue zone'! Er is voldoende groen en ruimte om te sporten, bewegen en spelen in de buurt. We zetten ons in om:
- » De lokale natuurwaarden zowel buiten als binnen de kom op peil te houden, te beschermen en te versterken.
 - » Verbindingen te leggen tussen verschillende plekken met een hoge ecologische waarde (verbindingszones), zowel in het buitengebied als in de kern.

- » Een robuuste en duurzame leefomgeving te creëren door onze biodiversiteit versterken.
- » Het landelijke en cultuurhistorische landschap en openheid van Altena te versterken en te behouden. Samen met Provincie Noord-Brabant, Regio West-Brabant en Brabants Landschap onderzoeken we de kansen om een groen hart met hoogwaardig erfgoed te vormen tussen de omliggende steden.

Leefbare woonomgeving

- Onze gemeente als leefbare en veilige woonomgeving. We zetten ons in om:
- » Groen en bomen te beschermen en uit te breiden waar mogelijk. We zien dit als onmisbaar basiselement van een waardevolle en prettige leefomgeving.

Klimaatbestendig, CO₂-neutraal en circulair
Onze gemeente is klaar voor de grote uitdagingen van onze tijd en in ons gebied, waaronder de energietransitie, klimaatverandering, zeespiegelstijging en duurzame (economische) ontwikkeling.

Sterk in duurzaam ondernemen

Wij zijn goed in ondernemen! Altena is een ondernemende gemeente met veel kansen. We maken op de bedrijventerreinen voldoende ruimte voor bedrijven om zich ook in de toekomst te vestigen en blijven ontwikkelen. Duurzaamheid, veiligheid en gezondheid beschermen en bevorderen we daarbij.

...formuleren wij voor bomen de volgende visie:

"Altena wil zich verder ontwikkelen tot een groenblauwe oase, met bomen die de ruimte krijgen om tot volle wasdom te komen en optimaal hun functies en waarden kunnen vervullen."

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

H5 strategieën en uitvoering

Om onze visie

"Altena wil zich verder ontwikkelen tot een groenblauwe oase, met bomen die de ruimte krijgen om tot volle wasdom te komen en optimaal hun functies en waarden kunnen vervullen."

handen en voeten te geven formuleren wij de volgende strategieën:

- 1. We zetten in op het behouden, herstellen, versterken en uitbreiden van boomstructuren.*
- 2. We zetten in op een fors, duurzaam en veilig bomenbestand dat optimaal bijdraagt aan actuele thema's als gezondheid, klimaat en biodiversiteit.*
- 3. We stimuleren en ondersteunen aanplant en instandhouding van bomen door derden en geven zelf het goede voorbeeld.*
- 4. Bepaalde bomen en boomstructuren beschermen we tegen kap.*
- 5. We willen problemen met gemeentelijke bomen in de toekomst zoveel mogelijk voorkomen.*
- 6. We hebben respect en oog voor bomen bij werkzaamheden en nieuwe ontwikkelingen.*
- 7. We werken aan vergroting van het boombewustzijn, intern en extern.*
- 8. We gaan bewuster om met vrijkomend hout*

Hieronder geven we per strategie een aantal acties/uitvoeringsrichtingen. Er zijn zeker meer invullingen te bedenken bij de strategieën. Dit bomenbeleidsplan op hoofdlijnen is wat dat betreft zeker niet uitputtend.

1 We zetten in op het behouden, herstellen, versterken en uitbreiden van boomstructuren.

1a We brengen de belangrijkste boomstructuren in beeld en leggen deze vast op kaart.

We gebruiken de landschapsplan en de groenbeleids-/groenstructuurplannen van voormalig Aalburg, Werkendam en Woudrichem als input. Bij het opstellen van de boomstructuurkaart wordt afgestemd met de groenblauwe structuurkaart, die gemaakt wordt als gevolg van de bouwstenennotitie klimaat, water en groen. Ook wordt afgestemd met de, vanuit erfgoed, op te stellen cultuurhistorische waardenkaart

(kwaliteitsatlas) waar cultuurhistorisch waardevol groen een onderdeel van wordt. De belangrijkheid van een boomstructuur/verbinding wordt bepaald door (vaak een combinatie van) thema's als natuur, biodiversiteit, klimaat, ruimtelijke kwaliteit, cultuurhistorie en gezondheid. We houden de mogelijkheid open om ook belangrijke losse elementen op de boomstructuurkaart aan te geven.

1b We werken aan het behouden, herstellen, versterken en uitbreiden van structuren.

Hiervoor kijken we ook naar invulling van ontbrekende schakels. Een concreet project voor behoud van een bomenstructuur is de instandhouding van de bakenbomen langs de Bergsche Maas. Aan dit project, dat getrokken wordt door de provincie, verlenen wij graag onze medewerking. Ook andere cultuurhistorische structuren en elementen, alsook oude topografische benamingen die verwijzen naar bomen, vinden wij waardevol. Te denken

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

valt aan ruilverkavelingsopstanden, hoogstamfruitboomgaarden, perenbomenlanen, klompenmakersbossen en grienden/knotwilgen.

In nieuwe ontwikkelingen proberen we structuren door te trekken of nieuwe structuren aan te leggen. Het behouden en versterken van structuren is een continue en langdurig proces in de komende jaren. We benutten kansen waar mogelijk. We beschrijven de stand van zaken in een jaarlijkse bomenrapportage.

1c We streven naar meer afwisseling in en/of tussen bomen, kruidenrijke grasvegetaties en overige beplanting. Meer variatie en goede plantcombinaties bevorderen de biodiversiteit en dragen bij aan natuurlijke bestrijding van ziekten en plagen (zoals de eikenprocessierups). We bekijken in het vervolg steeds de kansen bij nieuwe aanplant en bij vervanging en passen toe waar mogelijk.

2 We zetten in op een fors, duurzaam en veilig bomenbestand dat optimaal bijdraagt aan actuele thema's als gezondheid, klimaat en biodiversiteit.

2a We streven naar meer variatie in soort, leeftijd en vorm: een divers en weerbaar bomenbestand.

In het verleden was het gebruikelijk uniforme laanbeplantingen te zetten. Nu letten we meer op diversiteit en weerbaarheid van ons bomenbestand. Dit vermindert de druk van ziekten en plagen. Verder voorkomen we hiermee dat veel bomen tegelijk gekapt moeten worden, wat slecht is voor de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving, de biodiversiteit en klimaatadaptatie. Incidenteel kan bewust monocultuur gekozen worden, bijvoorbeeld vanuit cultuurhistorisch oogpunt.

We willen het aandeel volwassen en oude bomen vergroten. De voordelen van bomen zijn bij gezonde volwassen exemplaren namelijk veel groter dan bij jonge, kleine of ongezonde bomen. We besteden aandacht aan bomen die dat qua veiligheid nodig hebben. We respecteren zoveel mogelijk de natuurlijke groeivorm van een boom. Daarentegen kan het vanuit cultuurhistorisch oogpunt juist wenselijk zijn om vorm- of leibomen toe te passen. We bekijken bij nieuwe aanplant en bij vervanging in het vervolg steeds de kansen om de variatie te vergroten en passen toe waar mogelijk. Hierbij zorgen we ervoor dat het aantal bomen bij voorkeur toeneemt. We zetten immers ook in op een fors bomenbestand. Bij onze ambitie bomen toe te voegen richten we ons niet enkel op aantallen bomen, maar juist ook op vergroting van het totaal van het kroonvolume van onze bomen binnen Altena. In de analyses die we gaan doen in het kader van het bomenbeheerplan wordt dit aspect meegenomen.

Wist je dat...

...de meeste bomen veel tijd nodig hebben om volwassen te worden? Bij sommige soorten kan het zelfs meer dan 60 jaar duren, al gaat het bij de meeste om zo'n 30 jaar. Om een boom volwassen te laten worden moeten we dus heel geduldig zijn!

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

2b Bij soortkeuze van bomen geven we de voorkeur aan inheemse soorten, in ieder geval aan de randen van de kernen en buiten de bebouwde kom. We gaan meer letten op de ecologische waarde van bomen. Hierbij kan gedacht worden aan bomen die voedsel leveren aan insecten (bijenbomen) en/of vogels. Boomsoorten die van oorsprong in het gebied voorkomen (deze zijn dus inheems) zijn meestal waardevoller voor de plaatselijke biodiversiteit. Binnen de bebouwde kom kan een andere afweging gemaakt worden, bijvoorbeeld met het oog op klimaatbestendigheid of voorkomen van overlast. We bekijken in het vervolg steeds de kansen bij nieuwe aanplant en bij vervanging en passen inheemse soorten toe waar mogelijk. Bij aanplant van fruitbomen geven we de voorkeur aan streekeigen (vaak cultuurhistorische) rassen.

Wist je dat...

...wilgen en eiken kampioen biodiversiteit zijn? Op beide soorten kunnen meer dan 400 insectensoorten leven.

2c We stellen een bomenbeheerplan op.

De gemeente Altena heeft nog geen afzonderlijk beheerplan voor de bomen. In het Integraal Beheerkader Openbare Ruimte staat een globale beschrijving. Wij hebben behoefte aan een apart bomenbeheerplan met meer diepgang.

Het is gewenst helder en transparant vast te leggen hoe wij omgaan met veiligheidscontroles, beheer en onderhoud en vervanging van onze bomen. In het kader van het bomenbeheerplan zal ook een uitgebreide analyse gedaan worden van ons bomenbestand. Hierbij kijken we onder andere naar samenstelling, gevoeligheid voor ziekten en plagen, beschikbare budgetten, hoe ons bomenbestand zich verhoudt tot de omgeving, et cetera.

3 We stimuleren en ondersteunen aanplant en instandhouding van bomen door derden en geven zelf het goede voorbeeld.

3a We stellen een bomenfonds in.

In het bomenfonds worden in ieder geval de kapcompensatiegelden gestort. De gemeente zal een eerste storting in het fonds doen ter grootte van 150.000 euro. Het bomenfonds wordt aangewend voor tegemoetkoming in de kosten van onderhoud van bijzonder beschermwaardige bomen van particulieren. Ook het stimuleren van boomaanplant door particulieren kan bekostigd worden uit het fonds, alsmede ondersteuning onderhoud fruitrassen of initiatieven als tiny forests, pluktuinen en voedselbossen. Voor het bomenfonds kunnen nadere criteria opgesteld worden in het kader van de bomenverordening.

3b Het kappen van gezonde gemeentelijke bomen vermijden we zoveel mogelijk.

Dit hoort bij onze voorbeeldfunctie. Zo kappen we geen gezonde bomen om hinder door natuurlijke processen (zoals bladval of schaduw) tegen te gaan. Bomen geven lusten, maar soms ook lasten. Dat hoort erbij tot op zekere hoogte. Een (verwacht) lager rendement van zonnepanelen is geen argument om over te gaan tot kap, ondanks dat zonnepanelen net als bomen bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente. Vaak staan de bomen er al

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

een tijd en zijn ze dusdanig groot dat ze veel meer waarden vertegenwoordigen. Alleen bij ernstige overlast (bijvoorbeeld aantoonbare ernstige schade aan een gebouw) of bij zwaarwegend maatschappelijk belang wordt kap overwogen. Indien gezonde gemeentelijke bomen worden gekapt wordt dat tijdig gecommuniceerd zodat het voor bewoners duidelijk is dat een boom in hun directe omgeving gekapt gaat worden. Uitgangspunt bij kap van een gezonde gemeentelijke boom is een dubbele herplant (voor elke vitale boom die wordt gekapt, planten we er 2 terug). Deze dubbele herplant sluit aan bij de actie uit de Altena Klimaatagenda dat de gemeente Altena de aanleg van bossen stimuleert/faciliteert, en bij onze voorbeeldfunctie.

3c We zoeken actief naar geschikte locaties om bomen te planten.

Dit kan ook op gronden van derden zijn. We zoeken hierin samenwerking met partners als ANV, Altenatuur, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, VMB, waterschap en woningcorporaties. Ook aanleg van tiny forests en kleinere bosjes is interessant omdat deze heel nuttig zijn voor de biodiversiteit. In de Altena Klimaatagenda is vastgelegd, dat de gemeente stimuleert dat in en bij de dorpen op daarvoor geschikte locaties kleinere bosschages, bosjes of tiny forests aangelegd worden. Deze dragen bij aan CO₂-vastlegging en het versterken van de biodiversiteit.

3d We realiseren voor 2025 een geboortebos/levensbomenbos/kinderbomenbos.

De bedoeling van een levensbomenbos is dat burgers, instellingen en bedrijven een boom kunnen adopteren en aanplanten ter herinnering aan een speciale gebeurtenis of persoon. Bij een geboortebos kan een boom geplant worden voor een geboren kind. In het geval van een kinderbomenbos kan ook een boom geplant worden omdat een kind overleden is.

3e We anticiperen op landelijke, provinciale, regionale (financierings-) mogelijkheden rondom aanplant van bos en gaan na welke eigen gronden of gronden van derden hier eventueel voor in te zetten zijn.

We benutten kansen waar die zich voordoen alsmede middelen.

4 Bepaalde bomen en boomstructuren beschermen we tegen kap.

Dit punt vereist toelichting. Op dit moment bevat de APV al bepalingen (afdeling 3 Het bewaren van houtopstanden) om houtopstanden te beschermen tegen kap. Voor voormalig Aalburg en Woudrichem geldt dat het verboden is zonder vergunning houtopstand te kappen vermeld op de Bomenlijst (waardevolle bomen). In voormalig Werkendam geldt dat het verboden is houtopstand (met uitzonderingen) te kappen zonder vergunning; dit verbod geldt niet in door het college aangewezen delen van de gemeente.

De regels over het kappen in de APV zijn op dit moment dus niet gelijk voor heel Altena. Dit is ongewenst. Het is noodzakelijk dat de regels herzien worden, met als doel te komen tot heldere en uniforme regels over het beschermen van bomen en boomstructuren. Tot die tijd blijven de huidige regels gelden. Het heeft de voorkeur de nieuwe regels over kap voor heel Altena uit te werken volgens het principe van de voormalige gemeenten Aalburg en Woudrichem. Uiteraard aangevuld en aangepast aan de huidige inzichten. Deze insteek past bij de uitgangspunten van de Omgevingswet (ja, kappen mag, mits niet bijzonder beschermwaardig). Op deze manier beschermen we wat echt

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

beschermwaardig is tegen kap. De rest laten we vrij. Als we voor deze systematiek kiezen voorkomen we regeldruk en kosten voor onze inwoners en een groot aantal kapaanvragen richting gemeente (waarop toch vrijwel altijd vergunning verleend zou worden). Een nadelig effect van hoge regeldruk is bovendien dat het mensen ervan kan weerhouden om nieuwe bomen te planten.

De keuze voor dit systeem betekent dat vervolgens 3 onderdelen uitgewerkt moeten worden:

- methodiek bepaling beschermwaardige houtopstanden
- opstellen regels
- inventarisatie beschermwaardige houtopstanden

Deze onderdelen worden hieronder verder toegelicht.

De verwachting is dat de nieuwe regels over kap (en allerlei aanverwante zaken zoals herplant, compensatie, bomenfonds, bomen effect analyse) uitgebreider worden dan de huidige bepalingen in de APV. Het heeft daarom onze voorkeur om straks een aparte bomenverordening op te stellen, ter vervanging van afdeling 3 Het bewaren van houtopstanden in de APV. Te zijner tijd moeten we kijken hoe dit alles zich verhoudt tot de Omgevingswet.

4a We maken een methodiek om te bepalen welke bomen en boomstructuren bijzonder beschermwaardig zijn.

Doel is uiteindelijk te komen tot regels om bepaalde bomen en boomstructuren te beschermen tegen kap. De eerste noodzakelijke stap daarvoor is het formuleren van een methode om te bepalen welke bomen en boomstructuren die bescherming verdienen. Bijzonder beschermwaardig kunnen bijvoorbeeld bomen en boomstructuren zijn met een cultuurhistorische betekenis, ecologische waarde, een grote betekenis voor de ruimtelijke kwaliteit, gezondheid en/of het klimaat. Structuren kunnen overigens vlakken of lijnen zijn. Het betreft niet alleen bomen of structuren van de gemeente, maar ook van anderen. De boomstructuurkaart wordt als input gebruikt.

4b We stellen een bomenverordening op.

Hierin komen regels over bescherming tegen kap, nadere criteria voor onvermijdelijke kap (bij gevaarstelling, ziekte, schade, etc.), regels over herplant, compensatie, bomenfonds, bomen effect analyse, et cetera. Het is niet nodig om in gemeentelijke regels bomenkap te verbieden tijdens het broedseizoen (dat voor veel vogelsoorten ongeveer ligt tussen 15 maart en 15 juli). De bescherming van in gebruik zijnde nesten is namelijk al geregeld via de Wet

natuurbescherming. Van sommige vogels zijn nesten zelfs het hele jaar beschermd, dus ook als het nest niet in gebruik is.

4c We brengen de bijzonder beschermwaardige bomen en boomstructuren in beeld.

Dit doen we door de gekozen methodiek uit te rollen over de gemeente. De bijzonder beschermwaardige bomen en boomstructuren worden aangegeven op een digitale kaart. De bakenbomen langs de Bergsche Maas zien we in ieder geval als een bijzonder beschermwaardige bomenstructuur, net zoals grienden. Afhankelijk van de gekozen methodiek kan het inventariseren van de beschermwaardige houtopstanden een intensief en tijdrovend traject zijn.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

5 We willen problemen met gemeentelijke bomen in de toekomst zoveel mogelijk voorkomen.

5a De juiste bomen worden op de juiste plek gezet en krijgen de juiste groeiomstandigheden.

We vragen ons steeds af: met welk doel willen we bomen planten, welke bomen passen daarbij, welke groeiomstandigheden zijn nodig, liggen er kabels en leidingen, verhardingen, of percelen van derden dichtbij. We letten ook op de verkeersveiligheid. We vergroten de kans dat bomen gezond oud kunnen worden door bij aanplant rekening te houden met en aandacht te besteden aan de bodem. We zorgen voor een bodem met voldoende organische stoffen en introduceren (indien nodig)

bodemleven zoals wormen. We houden rekening met het eindbeeld van de bomen. We vragen dit ook van initiatiefnemers. Het Handboek Bomen is hierbij leidend. Zo worden problemen voor bomen en hun omgeving in de toekomst zoveel mogelijk voorkomen. Kwaliteit van de bomen is over het algemeen belangrijker dan kwantiteit; liever enkele grote volwassen bomen (1^e grootte) dan vele kleinere bomen (3^e grootte) of onvolwassen bomen. Toch kan in bepaalde gevallen een weloverwogen keuze gemaakt worden voor kleiner blijvende bomen, of voor acceptatie dat bomen slechts een beperkte tijd kunnen blijven staan. Bij nieuwe aanplant en vervanging hebben we aandacht voor de potenties van zonne-energie (ook bij zonneparken). In centrumgebieden passen we, als het echt niet anders kan, bomen in met

kunstmatige groeiplaatsconstructies. Bij het planten van bomen respecteren we de molenbiotopen, schootsvelden van forten (Nieuwe Hollandse Waterlinie) en de openheid en schaal van het landschap. Maar we kijken ook naar locaties waar vanuit cultuurhistorie bomen juist wel passend zijn, bijvoorbeeld rondom een vestingstad.

5b Bij plannen voor nieuwbouw houden we rekening met gemeentelijke bomen in de omgeving.

Enerzijds proberen we bij aanplant te handelen naar de plaatselijke omstandigheden en het eindbeeld van een boom. Dan is het anderzijds net zo goed zaak om bij het maken van plannen voor nieuwbouw, rekening te houden met bomen in of in de omgeving van een plangebied.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

6 We hebben respect en oog voor bomen bij werkzaamheden en nieuwe ontwikkelingen.

6a We beschermen bomen in de buurt van (bouw-)werkzaamheden.

In ieder geval bij werkzaamheden in de buurt van bijzonder beschermwaardige bomen en boomstructuren stellen we een bomen effect analyse verplicht. We controleren buiten op de naleving hiervan. Bestekken controleren we op bescherming van bomen.

6b We zien bomen en groen als volwaardig onderdeel van de openbare ruimte.

Diverse functies hebben een plaats in de (openbare) ruimte nodig. Denk naast bomen en groen aan mobiliteit, parkeren, wonen, afwatering. Ook ondergronds

moeten verschillende functies ingepast worden. De komende jaren zal veel nieuwbouw gepleegd worden. We gaan voor een integrale aanpak. Bomen en groen zijn nu meer dan ooit van groot belang en moeten op waarde geschat worden in de planvorming. We zoeken naar handvatten om invulling te geven aan het raadsbesluit Ontwerp Omgevingsvisie Altena 2019, dat uitbreidingsplannen minimaal 20% openbaar groen moeten bevatten. We kijken daarbij ook naar ecosysteemdiensten en kroonvolumes van bomen en onderzoeken de mogelijkheid van een bomennorm.

We proberen bestaande bomen in te passen. Als dat niet kan moet onderzocht worden of het redelijkerwijs mogelijk is (ook qua kosten) om de betreffende bomen te verplanten.

7 We werken aan vergroting van het boombewustzijn, intern en extern.

7a We wijzen per kern minstens 1 plaats aan waar een boom oeroud kan worden.

Zo'n oude boom (ook wel wereldboom genoemd) kan een baken zijn in een gemeenschap en bijdragen aan de identiteit.

7b We stellen een werkgroep bomen in bestaande uit in- en externe stakeholders.

De werkgroep geeft advies aan de gemeente en is een structuur om te sparren over bomen.

7c We stellen jaarlijks een bomenrapportage op, waarin ontwikkelingen en gebeurtenissen op het gebied van bomen beschreven worden.

Dit bevordert aandacht voor en bewust bezig zijn met bomen in onze gemeentelijke organisatie. In de rapportage nemen we onder andere informatie op over ontvangen meldingen en het aantal gekapte en geplante bomen. De rapportage wordt ter informatie aangeboden aan college en raad en ook ontsloten voor het publiek.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

7d We zetten in op meer en betere informatie, communicatie en participatie over bomen.

Bijvoorbeeld door elk kwartaal op de gemeentepagina een speciale boom voor het voetlicht te brengen. We willen sowieso meer informatie verstrekken over bomen, via de website, social media en andere kanalen van de gemeente. Ook de communicatie over beheer en onderhoud, rooien en vervangen van bomen kan beter. Hierdoor krijgen bewoners meer begrip. Bij nieuwbouw, reconstructieprojecten of vervanging van een belangrijke bomen-/groenstructuur, nodigen we bewoners uit om mee te denken (participatie). Het overhandigen van de informatiemap 'Samen maken we Altena natuurlijker' inclusief een boomvoucher aan nieuwe bewoners van een woning in onze gemeente, zetten we de komende jaren voort. Deze informatiemap is een initiatief van Natuurinclusief Altena en een samenwerking tussen waterschap Rivierenland, woningbouwcorporaties en gemeente Altena.

7e We besteden aandacht aan boomfeestdag.

8 We gaan bewuster om met vrijkomend hout.

8a Dood hout laten we op enkele natuurlijke plaatsen liggen.

Dit is heel waardevol voor de biodiversiteit. Een nadeel is dat de vastgelegde koolstof weer als CO₂ in de lucht komt. Het moet op een verantwoorde manier gebeuren, dus rekening houdend met bepaalde ziekten in het hout.

8b We streven naar meer duurzame verwerking van vrijkomend hout.

Als het hout van een boom vergaat (door rotting of verbranding) komt de vastgelegde koolstof weer als CO₂ in de lucht. Daarom zoeken we naar manieren om het hout van de bomen die we kappen, een duurzamere toepassing te geven. Bijvoorbeeld in woningen, of meubels.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

B1 Kaders om rekening mee te houden

Het bomenbeleidsplan heeft relatie met diverse andere gemeentelijke plannen en regels en met landelijke wetgeving. Hieronder worden deze opgesomd en toegelicht.

Bestuursakkoord Altena 2019-2022

Bij verschillende thema's worden ambities genoemd over groen. De belangrijkste staan hieronder.

- Thema 4 Duurzaam Altena, onderdeel 4.8 Altena als groenblauwe oase

"Wij willen een groenblauwe oase zijn tussen de Randstad en de Brabantse stedenring. De combinatie van groen, water en open landschappen is het waard om te beschermen en draagt bij aan een gezonde samenleving. Groen kan worden ingezet om grote neerslagpieken op te vangen door daarin open water aan te leggen. Ondergrondse waterbergingen realiseren wij alleen als het niet anders kan.

Groenstructuren in en rondom de dorpen kunnen worden uitgebreid en toegankelijker worden gemaakt, om lichaamsbeweging en natuurbeleving mogelijk te maken. Daarmee bieden we ook ruimte voor sociale activiteiten van

bijvoorbeeld scholen, zorgorganisaties en verenigingen. Initiatieven als groene schoolpleinen, de aanleg van pluktuinen en bloeiende akkerranden worden door ons gestimuleerd."

- Thema 2 Altena samenredzaam, onderdeel 2.1.5 Gezondheid

"Altena heeft een sterke uitgangspositie door de sterke sociale samenhang in de kernen, de nabijheid van groen en natuur en uitgebreide mogelijkheden om te sporten en te bewegen. We kunnen ons verder ontwikkelen als een groenblauwe oase."

Omgevingswet

Het huidige omgevingsrecht bestaat uit een groot aantal wetten en regelingen en is complex en versnipperd. De Omgevingswet, die naar verwachting ingaat op 1 juli 2022, bundelt en moderniseert veel van deze wet- en regelgeving. De Omgevingswet gaat uit van een 'ja, mits'-houding. Het begrip vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet moeten provincies en het Rijk een omgevingsvisie hebben. Gemeenten hebben hiervoor de tijd tot en met 2024. De omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn voor de hele fysieke leefomgeving. Een omgevingsvisie gaat onder andere in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed. De omgevingsvisie

is de basis voor de invulling van andere instrumenten van de Omgevingswet. Dit zijn de programma's, het omgevingsplan en de vergunningen. De Omgevingswet gaat ervan uit dat in 2029 voor het hele grondgebied van een gemeente een omgevingsplan vastgesteld is. Het omgevingsplan is straks de vervanger van bestemmingsplannen en beheersverordeningen.

We sorteren in het bomenbeleidsplan zoveel mogelijk voor op de uitgangspunten van de Omgevingswet. Dit uit zich onder meer in: participatie in het planproces, digitalisering van informatievoorziening en kaartmateriaal, voorstel voor kapregels op basis van 'ja, mits'-principe.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Wnb) regelt de bescherming van natuurgebieden, plant- en diersoorten en bevat regels over het kappen van houtopstanden buiten de bebouwde kom. De Wnb gaat op in de Omgevingswet. In grote lijnen beschermt de Wnb houtopstand van minimaal 10 are (1000 m²) en bomenrijen van 21 of meer bomen buiten de bebouwde kom op grond van de Wnb.

Algemene plaatselijke verordening (APV)

In de APV zijn onder andere de regels over het bewaren/vellen van bomen (houtopstanden) vastgelegd. De Omgevingswet heeft gevolgen voor de APV, omdat de APV regels bevat over de fysieke leefomgeving. Tot 2030 is er

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

een overgangsfase waarin inhoudelijke aanpassing tot stand moet komen. Met ingang van (naar verwachting) 1 juli 2022 moet de APV al wel technisch aangepast zijn aan de Omgevingswet. Gedurende de overgangsfase tot 2030 kunnen gemeenten regels over de fysieke leefomgeving overbrengen van de APV naar het omgevingsplan. Gemeenten kunnen daarbij andere keuzes maken dan nu in de APV zijn vastgelegd (bijvoorbeeld een vergunningplicht vervangen door een algemene regel).

Bestemmingsplannen

Het komt voor dat voor het kappen van bomen een aanlegvergunning nodig is volgens het bestemmingsplan.

Concept Omgevingsvisie Altena 2040

Onze gemeente is bezig met het opstellen van de Omgevingsvisie Altena 2040. Het is de bedoeling dat deze na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 vastgesteld wordt. Uit de conceptversie ten tijde van het opstellen van dit bomenbeleidsplan, zijn hieronder enkele relevante teksten overgenomen.

Ambities

Groenblauwe oase

Onze gemeente als groenblauwe oase: een plek waar inwoners gezond kunnen leven! We streven naar een vitaal Altena, een gemeente als 'blue zone'! Er is voldoende groen en ruimte om te sporten, bewegen en spelen in de buurt. In het kader van deze ambitie zetten we ons ook in om:

- De lokale natuurwaarden zowel buiten als binnen de kom op peil te houden, te beschermen en te versterken.
- Verbindingen te leggen tussen verschillende plekken met een hoge ecologische waarde (verbindingszones), zowel in het buitengebied als in de kern.
- Een robuuste en duurzame leefomgeving te creëren door onze biodiversiteit versterken.
- Het landelijke en cultuurhistorische landschap en openheid van Altena te versterken en te behouden. Samen met Provincie Noord-Brabant, Regio West-Brabant en Brabants Landschap onderzoeken we de kansen om een groen hart met hoogwaardig erfgoed te vormen tussen de omliggende steden.

Leefbare woonomgeving

Onze gemeente als leefbare en veilige woonomgeving. In het kader van deze ambitie zetten we ons ook in om:

- Groen en bomen te beschermen en uit te breiden waar mogelijk. We zien dit als onmisbaar basiselement van een waardevolle en prettige leefomgeving.

Klimaatbestendig, CO₂-neutraal en circulair

Onze gemeente is klaar voor de grote uitdagingen van onze tijd en in ons gebied, waaronder de energietransitie, klimaatverandering, zeespiegelstijging en duurzame (economische) ontwikkeling.

Sterk in duurzaam ondernemen

Wij zijn goed in ondernemen! Altena is een ondernemende gemeente met veel kansen. We maken op de bedrijventerreinen voldoende ruimte voor bedrijven om zich ook in de toekomst te vestigen en blijven ontwikkelen. Duurzaamheid, veiligheid en gezondheid beschermen en bevorderen we daarbij.

Bouwstenennotitie klimaat, water en groen

We hebben in 2021 de Bouwstenennotitie klimaat, water en groen opgesteld, om gepaste aandacht te kunnen vragen voor klimaat, water en groen in het traject Omgevingsvisie Altena 2040. In de Bouwstenennotitie klimaat, water en groen wordt ook aandacht besteed aan bomen. Het voert te ver om alles op te sommen. Hieronder zijn enkele teksten over bomen uit de Bouwstenennotitie klimaat, water en groen overgenomen.

Waar staan we?

Groen betekent voor gemeente Altena zowel het gemeenschappelijke als het particulier groen zowel binnen als buiten de kernen, de waterlopen met zijn oevers, de natuurgebieden en de biodiversiteit in de bodem, het water en de gebouwen. Onze kernen hebben, met name op het gebied van bomen, over het algemeen minder groen dan het landelijke gemiddelde. De bestaande groenstructuren in en rond de dorpen vormen een belangrijke identiteitsdrager van deze dorpen. Dit maakt het belangrijk

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

om het groen rondom de kernen te behouden, zowel kwantitatief als kwalitatief uit te breiden en met name ook toegankelijker te maken. Van onze gemeentelijke bomen staat 62% in de bebouwde kom. Meer dan de helft van onze bomen (56%) bestaat uit de inheemse soorten es, populier, wilg, esdoorn en linde.

Wat komt op ons af?

Door klimaatverandering krijgen we te maken met meer extreem weer dat elkaar snel opvolgt. Deze snelle opeenvolging van extremen heeft ook invloed op ons ecosysteem. De ene soort kan zich minder goed aanpassen dan de andere, daarnaast nemen ziekten en plagen toe. Doordat we binnen de gemeente veel dezelfde boomsoorten hebben kan dit een groot effect hebben op ons bomenbestand.

Groen wordt nog te vaak als een kostenpost gezien, terwijl het juiste groen op de juiste plek een deel van de oplossing is voor de veranderingen die op ons afkomen. De opbrengsten van groen worden belangrijker.

Welke ambities hebben we?

Altena wil een groenblauwe oase zijn (kernambitie). Hoe we omgaan met klimaat, water en groen bepaalt in hoge mate of we ook daadwerkelijk in de toekomst een groenblauwe oase kunnen blijven. Om vanuit klimaat, water en groen bij te dragen aan onze kernambitie om een groenblauwe oase te zijn, zijn de volgende

afgeleide hoofdambities geformuleerd:

1. We zorgen voor voldoende en gevarieerd groen en een waterrobuuste en klimaatbestendige leefomgeving die klimaatextremen kunnen opvangen.
2. Wij zien groen en de ondergrond (water en bodem) als dragers van omgevingskwaliteit zoals gezondheid, natuur en recreatie en waardevolle landschappen en wij zetten ons in om deze te behouden en te versterken. Hierbij is deze ondergrond tevens de drager van onze ruimtelijke diversiteit.
3. De juiste functie op de juiste plek. We werken niet tegen de natuur, maar met de natuur.
4. Klimaat, water en groen zijn integraal volwaardige afwegingselementen in (ruimtelijke) ontwikkelingen. Bij ontwikkelingen wordt de waarde van groen via ecosysteemdiensten geduid en via een groene-batenplanner gekwantificeerd.
5. Wij zetten onze groenblauwe ambitie in voor het vormgeven van meekoppelkansen. Meer groen zorgt voor meer binding van CO₂ en een gezonde bodem met een natuurlijke waterhuishouding zorgt ervoor dat deze bodem meer CO₂ kan binden. Ook zetten we onze groenblauwe ambitie in om recreatie en erfgoed binnen onze gemeente te versterken en leefbaarheid en gezondheid te vergroten.

6. Wij wentelen de gevolgen van onze huidige ontwikkelingen en uitdagingen niet af op de volgende generaties, we doen het toekomstbestendig en samen. We willen hiermee een voorbeeld zijn voor anderen.
7. Voor ons betekent klimaatbestendig zo goed mogelijk voorbereid zijn op de gevolgen van klimaatverandering. We accepteren hinder, beperken overlast en proberen schade te voorkomen. Klimaatbestendig zijn wil dus niet zeggen dat er nooit overlast of schade op kan treden.

Altena Klimaatagenda

In 2020 is de Altena Klimaatagenda vastgesteld. Hierin staan de volgende acties die relevant zijn voor onderliggend bomenbeleidsplan.

LA 4 Realiseren klimaatbossen

Binnen de gemeente realiseren we op daarvoor geschikte locaties Tiny Forests en klimaatbossen die bijdragen aan CO₂-vastlegging en het versterken van de biodiversiteit. De bossen kunnen door middel van goed bosbeheer mogelijk ook als productiebossen of als voedselbossen fungeren. Onze ambitie sluit aan op de Brabantse Bossen Strategie waarin de provincie 60.000 ha bestaande bossen toekomstbestendiger maakt en 13.000 ha nieuwe bossen aanlegt. De rol van onze gemeente is stimulerend en/of faciliterend aan initiatiefnemers.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

LA 5 Kleine bosschages voor CO₂ opslag

In en aangrenzend aan de dorpen realiseren we op daarvoor geschikte locaties kleinere bosschages die bijdragen aan CO₂-vastlegging en het versterken van de biodiversiteit. De rol van onze gemeente is stimulerend en/of faciliterend aan initiatiefnemers.

LA 6 Terugplaatsen van bomen bij noodzakelijke bomenkap

Wanneer de gemeente noodgedwongen bomen moet kappen vanwege bijvoorbeeld boomziekten of wijzigingen in de infrastructuur, wordt minimaal het aantal gekapte bomen teruggeplant. Als dat niet kan op de oorspronkelijke locatie, stimuleert en faciliteert de gemeente andere grondeigenaren om de bomen die niet teruggeplant kunnen worden op hun grondgebied te planten. De rol van onze gemeente is uitvoerend.

Burgerlijk Wetboek

Onze gemeente heeft in de hoedanigheid van boomeigenaar een zorgplicht. De oorsprong van deze zorgplicht is te vinden in de bepalingen over 'onrechtmatige daad', Burgerlijk Wetboek boek 6, artikel 162. De zorgplicht voor bomen betekent dat de boomeigenaar zijn boom moet onderhouden en regelmatig inspecteren ten behoeve van de veiligheid.

Verder staat in boek 5, artikel 42, dat een boom minimaal 2 meter uit de erfgrans moet staan, tenzij de eigenaar heeft toegestemd. Ook als het andere 'erf' een openbare weg of een openbaar water is, geldt de minimale afstand niet. In de APV kan een andere afstand opgenomen worden. In de APV Altena is dat het geval, voor het grondgebied van de voormalige gemeente Woudrichem.

Handleiding Inrichting Openbare Ruimte/ Handboek Bomen

Onze gemeente beschikt over een Handleiding Inrichting Openbare Ruimte (HIOR). Dit document wordt gebruikt bij interne initiatieven en bij projecten van externe initiatiefnemers/ontwikkende partijen, waarbij openbare ruimte wordt aangelegd of aangepast. De HIOR bevat een technisch Programma van Eisen en stelt kaders aan het te doorlopen proces, vanaf initiatieffase tot aan overdracht. In de HIOR zijn voorschriften opgenomen over bomen. Ook wordt verwezen naar het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen, waar onze gemeente licentiehouder van is. Het Handboek Bomen vormt de basis van de gebruikerslicentie en omvat gestandaardiseerde kwaliteitseisen, richtlijnen en normen die van toepassing zijn bij de uitvoering van werkzaamheden in, rond en met bomen.

Voorwoord

- H1 Inleiding
- H2 Waarden van bomen
- H3 De gemeente Altena en haar bomen
- H4 Visie
- H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

Integraal Beheerkader Openbare Ruimte

Eind 2020 is het Integraal Beheerkader Openbare Ruimte (IBOR) vastgesteld. De ambities en uitgangspunten voor het beheer van de openbare ruimte worden in dat plan beschreven en vastgelegd in productbladen (beheerplannen) voor de verschillende beheerdomeinen. Ook in het IBOR wordt de ambitie aangehaald een groenblauwe oase te willen zijn. Vanuit het IBOR zijn de volgende uitgangspunten voor beheer relevant voor het onderliggende bomenbeleidsplan.

- De groenstructuren in en rondom de dorpen worden in beeld gebracht, behouden, uitgebreid en toegankelijker gemaakt.
- Biodiversiteit wordt gestimuleerd door rekening te houden met de inrichting van het groen, de soortkeuzes en de wijze van uitvoering van het onderhoud. Daarnaast wordt geen gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen bij beheer van de openbare ruimte.

- In 2020 maakt Altena een start met het oprichten van een bomenfonds om te komen tot een uniform regime voor bescherming van beschermwaardige bomen (particuliere en gemeentelijke bomen). Hiervoor worden eerst criteria geformuleerd samen met stakeholders. Aan de hand van de criteria wordt bepaald welke bomen als beschermwaardig worden aangemerkt.
- Inwoners worden gestimuleerd om ook op eigen terrein bij te dragen aan biodiversiteit.
- Er worden uitgebreide mogelijkheden aangeboden om te sporten en te bewegen.
- De aanwezige en nieuwe groenstructuren worden waar mogelijk benut voor waterberging en voorkomen van hittestress.
- Er wordt natuurinclusief en klimaatbestendig gebouwd door minimaal 20% groen te garanderen.

Groenbeleids-/structuurplannen voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem

Aalburg beschikte over een groenbeleidsplan (inclusief regels over bescherming/kappen van bomen) uit 2009. Werkendam had groenstructuurplannen, ook uit 2009. Woudrichem had beleid uit 2009 over bescherming/kappen van bomen en een groenstructuurplan uit 2015.

Landschapsbeleidsplan Land van Heusden en Altena

In 2008 hebben de voormalige gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem gezamenlijk een landschapsbeleidsplan opgesteld.

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

B2 Bomen per kern

Kern	Binnen de bebouwde kom	Buiten de bebouwde kom	Totale aantal bomen
Almkerk (inclusief Uppel)	916	1.188	2.104
Andel	1.195	329	1.524
Babyloniënbroek	95	696	791
Drongelen	61	668	729
Dussen	1.888	771	2.659
Eethen	446	332	778
Genderen	480	1.042	1.522
Giessen	874	302	1.176
Hank	1.659	744	2.403
Meeuwen	319	191	510
Nieuwendijk	831	293	1.124
Rijswijk	424	257	681
Sleeuwijk	2.182	892	3.074
Uitwijk	157	293	450
Veen	744	61	805
Waardhuizen	48	98	146
Werkendam	4.382	1.504	5.886
Wijk en Aalburg	1.793	2.386	4.179
Woudrichem (inclusief Oudendijk)	2.285	457	2.742
<i>Nog niet ingevoerd</i>	84	168	252
Eindtotaal	20.863	12.672	33.535

Voorwoord

H1 Inleiding

H2 Waarden van bomen

H3 De gemeente Altena en haar bomen

H4 Visie

H5 Strategieën en uitvoering

B1 Kaders om rekening mee te houden

B2 Bomen per kern

